

kljub nekaterim pomanjkljivostim in visoki ceni vredna nakupa – če vas seveda živali zanimajo. Tolikokrat opovano pestrost slovenske favne nam prvič na tako celovit način polaga na dlan, za kar gre avtorjem, urednikom in navsezadnje tudi založbi vse priznanje. Res pa je tudi, da o skupini, ki vam je toliko pri srcu, da ste o njej že prebrali kakšno drugo knjigo, kaj dosti novega ne boste izvedeli. Sicer pa je to usoda vseh poljudno-strokovnih del, pri knjigi *Živalstvo Slovenije* pa vam kljub temu ostane še obilo novega na straneh tistih skupin, ki jih ne poznate.

Davorin Tome

Andrej Gogala: *KAMEN, VODA, SONCE IN VETER. NARAVA KRASA IN SLOVENSKE ISTRE*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, 2003, 176 strani.

"*Veter, pesek in zvezde*" izpod peresa A. de Saint Exuperyja ... ali pa "*morje, sonce in veter*", kot je zapisal umetnostni kritik Kastelic h katalogu Pfeiferjeve fotografske razstave o Sečoveljskih solinah. Iste magične besede, ključne besede, kadar hočemo opis narave strniti, ga narediti vseobsegajočega in še osebnega hkrati: naslov Gogalove knjige je zato "v stilu" omenjenih dveh, in vse obljubljeno v naslovu bralec najde tudi v knjigi.

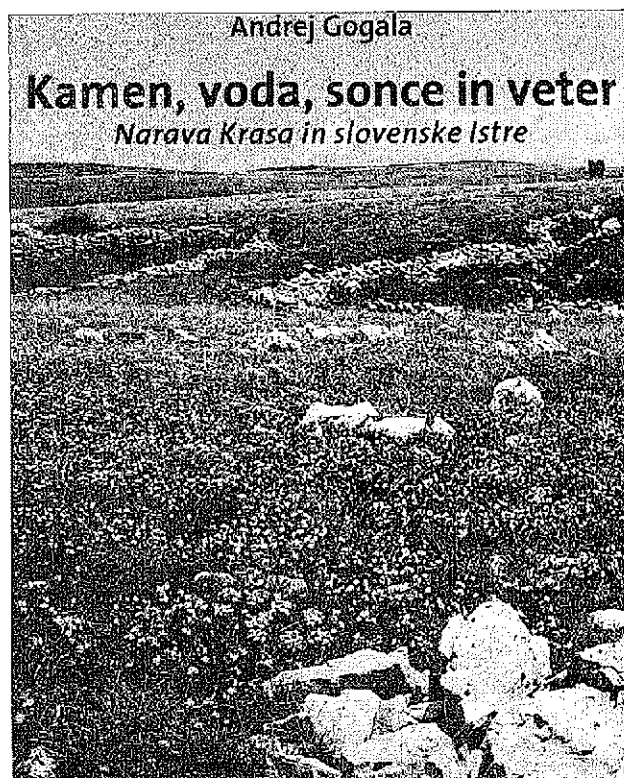
Le redko je v eni osebi združen odličen fotograf, široko razgledan biolog, specialist entomolog in občudovalec pokrajine. Prav to je dr. Andrej Gogala, avtor knjige *Kamen, voda, sonce in veter*, ki je več kot fotomonografija, nekje med znanstvenim tekstom in esejem. V prologu nas avtor uvede v območje in temo, ki jo v knjigi obdela, nato pa v devetih poglavjih opiše posamezne pokrajinske enote od Visokega krasa do Sečoveljskih solin.

Najbolj se avtor posveti kraškimi pokrajinam, njihovi neživi in živi naravi. Vsak mikro-svet je zgodba, ki ima rep in glavo, to je knjiga, v kateri ob lepih fotografijah ni neoprijemljivega leporečenja in "nakladanja". To je v slovenskem tisku precej v navadi pri opremljanju lepih fotografij: zelo pogosto oko vidi, razum pa ne dojame... Pri Gogalovi knjigi sta obe komponenti povsem enakovredno zastopani. Fotografije imajo za seboj biološko zgodbo, ki je načeta v likovni in dokončana v pisni obliki. Organizmi na fotografijah so določeni do vrste, avtor je poznavalec njihove biologije, neutruđen opazovalec njihovih življenjskih navad, razmnoževalnih ciklov, vedenja ... pravi slovenski Faber.

Kraški rob avtor domiselno poimenuje "slovenski koralni greben". Splošnim in strnjenim opisom narave avtor dodaja prenekatero izvirne in lastne neobjavljene entomološke podatke – prav presunljivo zveni npr. dejstvo, da je avtor našel na obravnavanem območju

kar 317 vrst divjih čebel! Skozi drobne in natančne opise vrst, živalskih skupin in njihove razširjenosti nam pojasni, da je to območje biogeografsko na meji med Celino in Sredozemljem, ki ga naseljuje živelj obeh velikih sistemov – odtod takšna pestrost. V poglavju Voda na Krasu avtor poseže v geologijo, geomorfologijo in hidrologijo: spoznamo nadzemne kraške pojave in nekaj njihovega življa. Avtor verjetno najraje obiskuje t.i. "Kraško in severnoistrsko višavje" (Visoki kras), saj ga opisuje še posebej skrbno. Goli predeli Čičarije med Žbevnico in Kojnikom so avtorja privlačevali tako močno kot pisca teh vrstic. V knjigi se osebni vtisi mešajo z znanstvenimi spoznanji, vsepovsod pa je opaziti naravovarstveno noto in skrb za ohranitev tega območja.

Naslednji sklop je dolina Dragonje, ki je nekakšno pilotno območje za celotno Slovensko Istro, zgrajeno iz flišne kamnine. Avtor v tekstu in fotografijah dobro povzame geomorfološke posebnosti reke, vegetacijske in floristične značilnosti in se posveti živalim in njihovim zgodbam. Če je kraški del kompletnejši, je del, ki je posvečen Istri, vsekakor preskromnega obsega; omejen je le na Dragonjo, čeravno bi si zaslužil več prostora. Zato pa so kot poseben sklop obdelane Sečoveljske soline. O njih je bilo v zadnjih dveh desetletjih veliko napisanega in fotografiranega. Avtor se je v tem delu pravzaprav le dotaknil samosvojega sveta solin, izognil se je ponavljanju vsesplošno znanih dejstev in je zato teksta manj, zanimivi pa so odstavki od nižjih živalih, ki so bile na solinah doslej prezre.

Predzadnje poglavje je posvečeno sami morski obali, ki je posebnost že zaradi slikovitih flišnih klifov, ki tvorijo vse mogoče oblike in zaradi erozije neprestano spreminjajo svojo podobo. Tudi tu je manj poudarka na rastlinstvu, tekst je bolj skop in se posveča živalim. Zadnje poglavje – Radoživa jesen – je najbolj subjektivno obarvano, povzema jesenske podobe vseh opisovanih pokrajin, dodaja nove živalske zgodbe in se dotakne tudi človeka in rastlinskih kultur: oljke, vinske trte...

Lahko poudarimo, da je knjiga občudovanja vredna že zaradi tehnično in estetsko dovršenih fotografij, tekst, ki je sicer kratek, pa je brez odvečnega leporečja in ponavljanja znanih dejstev. Želeli bi si le, da bi bil kraški del, ki je temeljiteje obdelan kot istrski, v prihodnje tekstovno še razširjen in dopolnjen z istrskim delom, toda to bi bila že druga knjiga...

Mitja Kaligarič

Ivan Gams: KRAS V SLOVENIJI V PROSTORU IN ČASU.
Založba ZRC, Ljubljana, 2003, 516 str.

Ko je Stvarnik končal ustvarjanje sveta, mu je ostal še velik kup kamenja. Da bi kamenje nikomur ne bilo napoti, je sklenil, da ga vrže v morje. Vzel je veliko vrečo, vanjo natlačil kamenje, jo trdno zavezal, da bi vse skupaj proti morju zalučal.

Zlodej pa, ki je nevoščljiv Bogu in ljudem, si je mislil: "Čakaj, gospod Bog, bom pa vrečo pretrgal."

Ko je vreča letela visoko pod nebom, se je zlodej pognal do nje, naredil veliko luknjo.

Kamenje se je usipalo po deželi, le malo ga je prišlo v morje.

Tako je nastala kamnita dežela, naš Kras.

(časopis Jaslice, 1928, Mirko Skočir)

Akademik Ivan Gams, doma iz Slovenj Gradca, redni profesor za fizično geografijo, praktično vse svoje življenje raziskuje površinske in podzemeljske kraške pojave, se ukvarja z geomorfologijo in klimatogeografijo slovenskega ozemlja ter s pokrajinsko ekologijo in regionalno geografijo Slovenije.

Minilo je že skoraj trideset let od izida njegovega prvega monografskega opisa krasa v knjigi Kras, zgodovinski, naravoslovni in geografski oris. To je dolga doba glede na hitrost razvoja krasoslovja pri nas in po svetu, tako da je bila pričujoča knjiga več kot dobrodošla osvežitev.

Knjiga Kras v Sloveniji – v prostoru in času je doslej najobširnejši in najbolj zaokrožen pregled našega krasa. Avtor nas vodi skozi osem poglavij, v katerih nas po-

drobno, a nikakor ne suhoparno popelje v svet, ki je s svojimi nenavadnimi pojavi vzbujal zanimanje že v davni antiki. V poglavju Od kamna in Krasa do krasoslovja razloži izvor imena kras iz paleoevropske osnove kara, ki jo srečamo v številnih zemljepisnih imenih. Kras je s svojo posebnostjo navdihoval številne pesnike, od Livija in Plinija do Vergila in Danteja. Posebno pozornost pa namenjen raziskavam in opisom Cerkniškega jezera, ki je od nekdaj zbujalo pozornost njegovih raziskovalcev. Verjetno gre to pripisati povezanosti jezera s podzemljem, od koder naj bi, po Clüverju (1580-1623), vodo prinašale race. S presihajočim jezerom so se ukvarjali številni "raziskovalci", od Kircherja in Valvasorja, ki razlaga princip polnjenja in praznjenja jezera z natega, do Nagla in Gruberja, ki zelo stvarno predstavi kraške pojave in teorijo o nastanku Cerkniškega jezera.

Termin kras so, v različnih obdobjih, uporabljali za opis veliko različnih pojmov, kar je v knjigi zelo nazorno predstavljeno, od opisov, da je kras kamnita in puščavska pokrajina, do kompleksnih definicij, ki opredeljujejo kras kot ozemlje, kjer vlada zaradi poklinske prepustnosti kamnine podzemeljsko (kraško) pretakanje vode, učinkovito kemično raztapljanje kamnin in kjer so lahko razvite tudi značilne površinske in podzemeljske oblike.

